

שילוב חברתי- מרחבי של זקנים בארבעה סוגי ישוב בישראל

עדי ויטמן שור, המכון לחקר הגולן,
אוניברסיטת חיפה

אסתר יקוביץ, אוניברסיטת בן גוריון
נורית אלפסי, אוניברסיטת בן גוריון

מטרות המחקר

- לבחון האם וכיצד תפישת הנגישות והשילוב החברתי- מרחבי של הזקנים (בני 65 ויותר לפי ביטוח לאומי) משתנה בהתאם לסוג ישוב המגורים ולאזור בו הם חיים.
 - לבחון האם וכיצד משתנים אישיים וסביבתיים משפיעים על שילוב חברתי- מרחבי של הזקנים.
- המחקר כלל 4 סוגי ישוב- מטרופולין, עיר, עיירה (עיר קטנה), קיבוצים. הישובים שונים אחד מהשני בהיבטים שונים- אחוז הזקנים, מצב סוציו-אקונומי, שטח, מיקום, מס' שירותים כלליים ומס' שירותים לזקנים.

שיטת המחקר- מדגם ומשתנים

משתנים בלתי תלויים-

מאפיינים סביבתיים- אזור מגורים (פריפריה צפונית/
מרכז הארץ), סוג ישוב (קיבוץ/ עיירה/ עיר/
מטרופולין)
תפישת נגישות אזור המגורים
הערכת בריאות עצמית
מידת הניידות מחוץ לבית
מאפיינים אישיים (מגדר, מצב משפחתי, גיל, השכלה,
משך מגורים בישוב

משתנה תלוי-

שילוב חברתי- מרחבי
בישוב המגורים (מורכב
מתחושת שייכות לאזור
המגורים והיכרות עם
השכנים

סך הכל רואיינו 565 נחקרים זקנים- 97 בישובים כפריים, 80 בעיירה,
88 בעיר ו- 300 במטרופולין. כולם דוברי עברית וניידים מחוץ
לבית.

תוצאות ודיון

זקנים בפריפריה תפשו את אזור מגוריהם כנגיש יותר בהשוואה לזקנים ממרכז הארץ וכי השילוב החברתי- מרחבי היה גבוה יותר.

יכולים להיות לכך מספר הסברים:

בישובים פריפריאליים המרחקים לשירותים בסיסיים הוא בד"כ קטן ולכן נגיש לזקנים; השירותים הבסיסיים בפריפריה משרתים מעט אנשים ולכן קל יותר לפתח עמם יחסים חבריים.

כתוצאה מכך ההיכרות עם השכנים גדלה, הקשר למקום מתחזק והשילוב החברתי- מרחבי הכללי עולה.

בנוסף- יכולת ההליכה בישובים קטנים ובעלי צפיפות נמוכה היא קלה יותר בגלל מיעוט תנועה, תחושת ביטחון גבוהה וריבוי מרחבים פתוחים המאפשרים אינטראקציות בין אנשים ומשפיעים לטובה על יכולת ההליכה של זקנים.

תוצאות ודיון

הרגרסיה הליניארית הראתה ששילוב של היבטים גיאוגרפיים (פריפריה/ מרכז, כפר/ עיר) ואישיים (מצב בריאותי ומשך מגורים) קשורים לשילוב חברתי- מרחבי.

השילוב החברתי- מרחבי גבוה יותר בפריפריה, נראה כי האווירה באזורים הפריפריאליים מאפשרת לזקנים ליהנות משני העולמות- היכולת לפתח מערכת יחסים אינטימית עם שכניהם, אך גם לבחור את חבריהם.

היבט בעייתי של הממצאים הוא העובדה שרוב אוכלוסיית הזקנים בישראל מתגוררת במרכז הארץ בערים ולכן חווה שילוב חברתי- מרחבי נמוך.

האתגר בשילוב חברתי- מרחבי של זקנים צריך להתמקד ביכולת לייצר אווירת "עיר קטנה" בתוך המטרופולין ע"י הדגשת השכונה בתשתיות ופעילות חברתית. קהילות קטנות מתאפיינות בכך שהן בעלות חיי תרבות עצמאיים ואורח חיים ייחודי. הדבר גורם לכך שהתושבים מעורבים יותר בקבלת החלטות וחשים שייכות רבה יותר ולכן בעלי שילוב חברתי- מרחבי גבוה.